

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
„ pol leta	3 „ 30 „
„ četrt leta	1 „ 70 „
„ mesec	— „ 60 „

Po pošti:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
„ pol leta	3 „ 80 „
„ četrt leta	2 „ — „
„ mesec	— „ 70 „

SLOVENEČ.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

Št. 37.

V Celovcu v sredo 9. maja 1866.

Tečaj II.

Naši deželni zbori in naš politični program.

III

(Dalje.)

Zdaj pridem k temu, kar je baron Apfaltrern ugovarjal. Tudi jaz spadam med tiste, ki v svojem javnem življenju po svoji vesti ravna in ploska na galerije ne iščejo; ki to je moje vodilo, da kolikor mogoče svoje misli z deželnimi sklepam (Dr. Toman: Prav dobro!), in če bi se bil baron Apfaltrern le nekoliko oziral po deželi, prepričal bi se bil lahko, ali je septemberski manifest deželi res tako neugodno prišel. (Živa pohvala med poslušalci.)

Baron Apfaltrern očita naši stranki, češ, da je po nekkih zunanjih skrivnih naklepih zoper adreso. Naj smem na to odgovoriti to le: Ko smo prvi dan zborovanja v prednjo sobo deželne zbornice stopili, nismo še kar nič vedeli, ali se bode septemberski manifest deželnemu zboru predložil ali ne. In vendar se je ravno to, kar smo mi nasvetovali, tudi v družih deželnih zborih predložilo, pa ne zato, ker je morebiti grof Notstic k nadškofu moravskemu in dr. Bleiweisu potoval in so se med seboj zmenili, da bodo adreso na Njeg. veličanstvo predlagali, ampak za to, ker je zahvalnica neko naravno čutje in iz njega prihaja; a mi smo brali, kako so tisti „protestanti“ iz raznih deželnih zborov na Dunaj potovali in pod pervosedništvom gosp. Blagotinšek-Kaiserfelda (Živa pohvala in smeh med poslušalci) se posvetovali; tedaj imajo najmanj gospodje od nasprotne stranke pravico omenjati mahinacij ali skrivnih naklepov!

Nasprotna stranka terdi, da je poglavitni namen adrese ta, da se protest vloži zoper ustavljenje ustave, ki se je sè septemberskim manifestom tako slovesno vpeljalo. Če bi temu tako bilo, ne bomo mi gotovo nikdar poslednji, ki bi ne protestovali bodisi zoper katero koli ustavljenje ustave, ki jo bomo enkrat imeli (Smeh!); da bi pa zdaj protestovali zoper ustavljenje te ustave, ki v resnici ni nikdar v življenje stopila, za to vam pa ne bomo nikdar služili.

Ugovarja se, kdo nam je porok, da se to v prihodnje nikdar zgodilo ne bo? Na to, mislim jaz, je ravno tako malo odgovora treba, kakor odrekanja, da se je zahvalnica na Njeg. veličanstvo tu smešna zdela. (Dr. Toman: Tako je! Pravo! Dobro! med poslušalci.)

Beseda Njeg. veličanstva pa je, ki jo povdarjamo in vanjo zaupamo; komur ta ni po godu, ni mu v Avstriji sploh nič! (Pravo! Pravo!)

Slednjič se je, da bi se ministerstvo Belcredijevo prav zelo očernilo, kazalo na to, da so bili v Pragi tisti poslanci, ki so uradniki, k deželnemu namestniku poklicani, in da so bili višega državnega pravdnika g. vitez Waserja nekaj ongavili ali mojstrovali. Gospoda moja, jaz se pa spominjam, da so večkrat ne samo uradniki, temuč tudi drugi poslanci k ministru Šmerlingu k tajnim sejam povabljeni bili (Dobro: Pra-

vo!), kjer so se zarotili, tako ali tako glasovati. (Pl. Wurzbach: To ni res! Dr. Toman: Res je! Kromer (serdito): Ne! Dr. Toman: Prav res! Lahko bi vam celó „storijo“ povedal!) Spominjam se, da sta v tem času, ko je bil mojster Šmerling minister, dva profesorja v Zadru, gg. Klaić in Danilo, ob službo djana bila, ker sta zoper ministerstvo glasovala. (Osupnot in nemir!) Naposled omenim tudi, da državni pravdnik Waser ni bil od službe odstavljen, ampak le k sodnji prestavljen, ker ima vlada prav, ko pravi: Ako niso moji viši in nižji državni pravdniki in deželni namestniki z menoj, kdo pa bode? (Dr. Toman: Res je.) Sedanjemu ministerstvu vendar ne bote branili, da si poišče svojih mož, ki jih potrebuje, da bi vsaj glas ljudstva čisto slišalo (Dr. Toman: Res je!), da se vsaj enkrat odpravi tista sila, ki se Avstriji svobodnemu napredku in duhu časa na pot stavi, če se tudi v liberalizem oblači, to je: sila birokratična. (Pravo! Pravo! med poslušalci.) Kar je državni minister z dr. Waserjem storil, to se mi zdi opravičeno, postavno in politično, in ne vem, kako bi se dalo le nekoliko primerjati vsemu, kar je Šmerling storil (Oho!) Prosim, berž vam bom dokazal.

Dr. Waser je v javni seji terdil, da je septemberski patent pravo oskrnil. Da gospoda moja, to je on rekel. Ako bi pa kaj tacega kakošen časnik pisal, bi on kot viši državni pravnik moral tožiti ga in zatoženi vrednik bi mu odgovoril: I gospod državni pravdnik, saj ste sami tako učili! (Velik smeh med poslušalci.) Kako hočete to zediniti?

Zdanje ministerstvo je liberalno, gledé na to čež mero liberalno, ako se prevdari, da za časa Šmerlingovega vladanja ni bilo dopuščeno pozvedeti in na gotovo postaviti, da se februarua ustava ne vjema z oktobersko diplomom. Kdor tega ne ve, naj pogleda enmalo nazaj na ternjevo pot, ki so jo časnikarji hodili, saj dobro vemo, koliko let so pisatelji sedeti morali! (Dobro! Pravo!)

Baron Apfaltrern nam je tudi povedal, da je bil poslanec Svetec za nemškega uradnika na Hervaškem. (Smeh med poslušalci!) Mi smo mu za to novico hvaležni; kajti do zdaj smo zmirej mislili, da imamo cesarske avstrijske uradnike. (Živa pohvala in grozovit smeh med poslušalci!) Prav zelo nas to veseli, da se za gotovo priča, da imamo nemške uradnike (Smeh!).

To so razlogi, ki jih protivni stranki nasproti postavljam. (Veselo med poslušalci!) Pa hitim naj zdaj hkoncu. (Glas: Pravo!) Ne morem si kaj, da ne bi ponavljal besed, ki jih je eden izmed predgovornikov mojih izrekel: „Manifest od 20. septembra naj bi brali in prevdarjali ali študirali, brali in prevdarjali naj bi to, da se je cesar zaupljivo na nas obrnil in da nas zaupanja prosi; da naj bi mu tedaj z avstrijskim zaupanjem naproti šli, s tistim zaupanjem, ki je vojvodino kranjsko do zdaj zmirej slavilo. Mi bomo tudi večkrat še priložnost imeli obrniti se na milost Njeg. ve-

ličanstva, ki je bilo do naše dežele zmirej tako blagovoljno in dobrotljivo.

Opustite tedaj svojo nezaupnico zdaj, ko ni opravičena, in prosim vas, gospoda moja, da pomislite dobro poprej, da bode kamen, ki ga veržete na prosto pot, morebiti le zerno peska v tehtnici Avstrije, da pa lahko v stoterni svinčeni teži na vas nazaj pade! (Živi dobro- in slava-klici v sredi in med poslušalci.)

Ko je dr. Costa svoj govor končal, vstane poslanec Mulej in predlaga rekoč: „Slava naši dalji edinosti, slava blagostanju dežele naše, slava moči državni, brez ktere tudi samouprava deželna onemore; tedaj nasvetujem, naj slavni zbor o tej adresi prestopi k dnevnemu redu.“ — Ko je potem sledilo še nekaj osebnih opazk in je deželni namestnik baron Bach pojasnil vladino stališče, grof Auersperg pa še enkrat zagovarjal svoj predlog, glasovalo se je naposled o Mulejevem predlogu, ki je bil z 18 glasovi zoper 12 z živimi pravoklici sprejet. Adresa je padla in šla pod koš! Dobro in pravedno pa je, da ves slovenski svet pomni imena tistih poslancev, ki so zoper adreso glasovali in tako govornikom, ki so tako izvrstno in vspešno septemberski manifest zagovarjali, zmago naklonili. So pa ta le: Dr. Bleiweis, dr. Costa, Jombart, Kapele, Klemenčič, Koren, Kozler, pl. Langer, Lokar, Mulej, Rudeš, Rozman, baron Slojsnik, Svetec, dr. Toman, dekan Toman, Zagorec, bar. Zois. — Za adreso pa so glasovali: baron Apfaltrern, grof Auersperg, Brolich, baron Codelli, Dežman, Golob, Kromer, dr. Zupan, pl. Strahl, dr. Skedl, dr. Recher, pl. dr. Wurzbach.

Slava, trikrat slava domoljubnim poslan-
cem! (Dalje pride.)

Avstrijsko cesarstvo.

Vojska je pred durmi! To kažejo vsa znamenja. Ne delajo se namreč samo silne priprave za boj, ampak skerbi se tudi za denar, ker tega je silno potreba. Centralisti in avtonomisti pa tudi še na vso moč vpijejo, naj vlada prej ko more državni zbor skliče, ker ta bode imel čudno moč. To je pa sanjarija, da je ne more več biti! Po pravici kličejo „Nar. listi“ tem sanjarjem naproti, rekoč: „Tisti avstrijski državnik bi bil popolnoma norčav, ki bi zdaj centralistom po volji storil in „Reichsrath“ sklical, ko vendar ves svet dobro ve, da ste sedanje nesreče centralizacija in pa nemška politika krivi.“ To je pa tudi res še dobro, da gre vlada svojo pot naprej in se ne da zmotiti ne temu ne drugemu, čeravno se v Gradcu in drugod za ljubi „Reichsrath“ napenjajo, kar morejo, ravno kakor da bi on imel zdravilo za vse rane!

Za vojsko je potreba med drugim najprej silno denarja. Tako je bilo za generala Montecucculia, je zdaj in bo zmirej tako! Kje ga pa dobiti? Sila kola lomi! One dni je finančni minister državna posestva zastavil in na nja 60 milijonov (prav za

le 30 mil.) na posodo dobil; zdaj pa ga je treba še več in nanagloma. Ker se pa davki ne dajo zvišati in je tudi kakoršno si koli bodi posojilo negotovo, prevzame po najviši naredbi država v svojo lastino od narodne banke bankovce po 1 in 5 gld. Teh je zdaj 112 mil. med ljudmi, pa se pomnožijo do vrednosti 150 milij. in se razun Beneškega morajo povsod sprejemati za plačilo. Žalostna je ta naredba, ali vendar še med vsemi najmanjše zlo. O tacihi časih, kakor se nam obetajo zdaj, tirjajo se velike velike žrtve, zlasti pa pri nas, ker je sovražnikom za to mar, da bi nas popolnoma na suho djali in ob vse pripravili. Če pa nastopi v resnici vojska, izdale se bodo nove nakaznice. —

Vlada je tudi oklicala, da se civilni zdravniki zanašajo jemljó v vojaško službo, bodisi k vojski na suhem ali na morju.

3. t. m. se je v Pulju (Polj) vžgala vojaška ladija „Novara“. Škoda je velika. Nekteri sumijo, da je bila nalašč zažgana, drugi pa, da se je to po naključju zgodilo.

Ogerski zbor je še vedno skupaj, ali nič posebnega ni slišati od njega. Tem bolj pa ste menda pridni deputaciji ogerskega in hercovaškega zbora, da skoraj izvršite delo. Vendar pa še ni očitnih in skupnih sej, ker še vsaka sama zase obravnjuje in pripravlja gradiva za skupno sejo.

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Družba sv. Mohora; Klagenfurterica; šolska mo-drost; goljufije; bralno društvo). Po pravilih se bojo družbine knjige sv. Mohora razpošiljale že meseca julija. Da nam je to mogoče, mora se imenik oč. družnikov že perve dni prihodnjega meseca junija dati v natis. Naj se torej vsak, ki želi še za tekoče leto v družbo stopiti, oglasi vsaj pred koncem tekočega meseca majnika. Natis napreduje urno in knjižice se bojo gotovo dopadale vsem. — Teta „Klagenfurterica“ je dozdej kaj rada pikala in dražila nas Slovence; zdaj pa svoj jezik še dalje izteguje in ga brusi nad Čehi. Ti namreč so sprožili vojsko, ki je pred durmi. Le čujte, kako modruje! Homatije, ki so navstale na Češkem zoper jude, prisilile so vlado, več vojske postaviti na Češkem. To pa je razdražilo sosedne Pruse, naša in pru-

ška vlada ste si jele dopisovati, letele so besede terde in grenke, in zdaj jo imamo kervavo vojsko. Človek bi se smejal, ko bere tako neslane čenčarije, — pa zdaj, ko je edinosti in ljubezni vseh narodov avstrijskih toliko treba, moramo obžalovati, da se vladin list vsaj enkrat ne zmudi in se prederzne pisariti tako tje v en dan! — Ker pa že od take presnete modrosti govorim, naj še nekaj omenim, kar je naša mestna gospóda te dni storila. Ravno pred šolsko hišo nemških in realnih šol je postavila te dni neko leseno bajto, v kateri igrajo tako imenovani „englische Reiter.“ Tako se podpira šolski poduk in ljudska omika! Ako ravno se igra še le ob petih začenja, mladina vendar že celi dan od teh igrač sanja in pri oknih kaj rada zija na raznobojna bandera, ki pred njenimi očmi vihrajo. Pred neko keremo ta bajta ni smela stati, pred šolsko hišo pa svobodno stoji! Imamo v Celovcu policijo in šolske oblastnike, deželne in duhovne! — Naše mesto jame velika mesta posnemati in se ravnati po njih izgledu! Tudi pri nas slišimo od velikih goljufij, ki se godijo po našem mestu. Komaj je pol leta, kar jo je vrednik rajnih „Alpenblätter“ pobrisal, da njegova reč ni prišla pred sodnijo. V Welceneku pri knezinji Rosenbergovi so se v vinskem bramu, pri računih itd. godile take reči, da je bil gosp. S. koj pri priči ob službo djan in moral je grad zapustiti, da njegova reč ne pride pred sodnijo. Ravno te dni se spet govori po mestu, da je nek vodja pri enej največih tukajšnih tovarn svoje knjige vodil tako, da so ga precej spodili iz službe in mu povedali stopiti v hišo, da ne pride ta reč pred sodnijo. Naša gospóda je res kaj usmiljenega serca do takih gospodov! — V železni Kapli so napravili bralno društvo in 6. t. m. odbor volili tako le: Pervosednik g. Gobanc, tajnik g. P. Milar, denarničar g. Karničar, odbornika gg. Pernuč in Duller. Več prihodnjic.

Iz Bekštajna, 4. maja. F. V. (Kdo nam pa to razloži?) Lani sem v 22. št. „Slovenca“ povedal, da nam je poslal c. k. urad babico — terdo nemko, preziraje domačinko, ki je tudi za to službo prosila. Kakor sem že tedaj prerokoval, da namreč širota — nemška babica — pri slovenskih ženah malo malo zaupanja našla bode, vresničilo se je popolnoma. V štebenski fari ste tako že nektera leta dve izučeni ba-

bici, v bernski pa žene tudi raji ženke, ne-skušene balice, jemljejo, nego nemko. Ta sprejema tedaj svojo letno plačo (26 gld. 25 kr.) prav zastonj! Pa to še ni vse! Že je leto in dan, kar se je unkraj Zile pod Vetrovo preselila. Vetrovo spada sicer še k bernski fari, to da ne tudi k bekštajnski, temuč le k šmartinski občini. Babica pa sprejema onih 26 gld. 25 kr. letne plače le za bekštajnsko občino. Je-li tedaj ugodno, da prebiva v ptuji občini? Čakali smo čez leto, da bode kak urad to reč uravnal, kakor je prav, pa čakali smo zastonj! Vse derži roke križem! Tedaj pa vprašamo: Je-li to prav, da babica prebiva v drugi, in ne v tisti občini, za katero se plačuje? Ali bi po takem ne šlo tudi, da bi Celovec za se nočnega čuvaja najel in plačal, potem ga pa po — Beljace hoditi pustil?! Kdo nam razloži to reč?

Od Drave. mececa aprila. !! (Iz poto-vanja nekaj.) Gotovo mi ne boš, ljubi „Slovenec“, zameril, če ti tudi jaz enkrat nekaj malega pišem. Večkrat grem po svojih opravilih v bližnjo in daljno okolico ter vidim in slišim marsikaj. Ne primem z lepo za pero, ker ni to žalibog moja na-vada, — ali danes naj vendar nekaj posku-sim. Najprej naj ti potožim, da imamo zdaj stranske ceste kajslabe in razderte, pojdi na Kotmaroves ali pa mimo starodavnega Vetrinja v Hodišče in dalje, kamor hočeš. Bog ne daj, da bi se v kakem starem košu mor-al voziti! Res da je cesta skozi Vetrinj in dalje lepo izpeljana, ali kaj, ker ima skozi in skozi komolec globoke kolesnice. Kdo jo bo popravljaj, kjer sploh ljudje za to delo malo ali celo nič ne marajo, kakor je že lani nek dopisnik tožil, — tista v Kotma-roves pa še cesti ni podobna, tako zelo je razderta!! Po levih dravskih berdihi, kjer sem zadnjič hodil, prišel sem tudi v podd. Šmar-jeto, od koder je zares lep rasgled v rožno dolino. Da, res je rožna dolina, po kateri se vije Drava kakor srebrna pas! Nasproti ti stojé velikanski plešči kakor Stol, Zin-garca itd., v dolini pa vidiš ves za vesjó, v katerih prebivajo marljivi slovenski sta-novniki. Tako lepega razgleda niso koj moje oči imele! Tudi tukaj, kjer je bolj ali manj kamnito poveršje, začenja že lepo zeleneti, kar bo ljudem prav dobro djalo, ker jim živinske klaje že zelo zmanjkuje. Ogledovaje se po sadunosnikih ali vertovih užali se ti pa serce, ker ga skoraj ni ver-

Besednik.

Glas iz daljave.

Praga 23. aprila 1866.

(Konec.)

Omeniti pa moramo tu še ene „praktische Wichtigkeit, welche die deutsche Sprache hierlands behauptet“. Imeli smo že večkrat priložnost slišati o taki „praktische Wichtigkeit“. Glasi se blizo tako le: „Dragi moji, pustite svoj jezik in učite se višega in po-trebnišega, ker prosim vas, kam pa pri-dete s kranjskim jezikom: dve pedi za podom, pa si med Nemci!“

Ko bi bilo to še, kakor nekdej, ko je bilo Kranjsko kakor celi svet in Ljubljana sred sveta, ko še ni bilo železnice in parobrodov, naj bi že ostali pri kranjskem jeziku. Ali zdaj je drugači, železnica, večje kupčijstvo bliža daljne kraje — sedeš na voz, vrag zapiska — in komaj se zaveš, pa si že med Nemci.“

Slišal sem o nekem gospodu, ki je pra-vil, da ni nič več umel kakor tri besede francoskega, pa je vendar po celi Franciji prav zložno popotoval. Ko sem prišel v gostivnico, pravi, rekel sem natakarju man-ger (jesti) in ko se mi je zljubilo spat iti: dormir (spati) in ko sem hotel spet zjutraj

oditi, vergel sem napoleonor na mizo, re-koč changer (menjati) in bilo je dobro.

Slovenec ta malo govoreči gospod gotovo ni bil, ker Slovenec bi se bil naučil vsaj nekoliko več. Bil je Anglež, ki se, kakor je znano, družih jezikov ne uče, pa imajo napoleonorov dovolj.

Pri Slovincih cekinov ni, ker umno po-nemčevavno šolstvo je skerbelo za to, da Slovence ž njegovo nemščino tre revščina in mu v lastni domovini suši zobé, med tem, ko se Nemec, ki se je v svojih šolah za življenje potrebnih reči naučil, med nami bogati.

Dokler ne bodo šole take, kakoršne bi imele biti, dotlej bomo mi le životarili, ne-prijateljli naši pa od našega potu in naših mozolov dobro živeli.

Kar pravi okrožnica s tem, da naj bi se učilo v ljudskih šolah nemški, zavolj kopro-ljev in poslov, to je tako prazno, da v resnici ni besede vredno.

Druga pa je s tem: Okrožnica pravi, da nekteri starši želé, da bi se otroci naučili nemškega.

To je resnica, ki se tajiti ne da. Praša pa se zakaj želé to? — 1.) Zato, ker so uradnije nemške in 2.) za to, ker družega nobenega sadu prejšnjih šol niso videli. Ko se bodo uradnije popolnoma spremenile v slovenske in ljudske šole donašgle drug sad, gotovo ne bote našli pametnega moža, ki bi si vočil nemščino v šole.

Sploh pa rečem na tem mestu le še to, da se je zadnja leta, ko so se šole samo-voljno in proti vsi postavi — kakor pravi okrožnica — nekoliko spremenile in posta-vile bolj na narodno podlago, jel se je tudi precej kazati lepši, blažji sad.

To je gotova resnica, za katero vem, da stoji mnogo mož, ki so napredek v šolah skerbljivo opazovali.

Rekel sem v začetku, da bi bila naredba v ljudskih šolah, ki jo naznanuje škofijska okrožnica, tudi v dušno škodo našemu ljudstvu.

Neprecenljiva dobrota so za narod dobre šole. One so studenec življenja, toda šole so tudi lahko izvir pogube, ako so napčno uravnane.

Iz ljudskih šol bi imel stopiti mladenec v življenje, previden s potrebnimi vednostmi in vodil, po katerih se ima ravnati v nra-vnem oziru. In kaj prinese slovenski mlade-neč iz šole penemčevavne?! Prazno glavo — in prazno serce. Njegovo duševno polje je ostalo večidel ledina, na kateri raste cvet in osát. To je tista pove-ličevana zasluga penemčevavnih šol, da zaslepljujejo največi del našega ljudstva. Vem za to več izgledov in dokazov, omenim pa le to, da je neki učenik veroznanstva tudi na viši gimnaziji jel spraševati najpoglavit-nejše nauke iz malega katekizma in da je v svoje začudenje videl, da jih marsikteri ne zna.

tiča, ki bi bil kaj ogleštan, kjer bi ne rastla drevesa, kakor v hosti! To je pač žalostno zlasti ker se mi tu zemlja za zadno drevje kaj ugodna zdi in tudi ljudje pravijo, da še koj dosti sadja pridelajo. Kaj bi še le bilo, ko bi drevje kaj snažili, trebili in umnejše požlahtnovali? Ali ni nikogar, da bi jim semtertje kaj pokazal ali kake bukvice priskerbel? — Kaj veselo je to, da jih že povsod toliko zna brati in da so tudi pri družbi sv. Mohorja zapisani. To bode gotovo dober sad obrodilo! H koncu naj tudi še omenim, da sem narajmal povsod lepe in znažne cerkve, kar je gotovo na veliko čast gg. župnikom in farmanom. Tako je celo v Šmarjeti lepa cerkva s prav okusno zidanim turnom, da ne vem kmalo tacega, ali nima še ure, dasiravno je kmetom enkrat nekdo djal, da jo bode on postavil, kakor hitro turn sezidajo. Turn že dolgo stoji — ure pa še ni!

Iz Celja. SS. (O čitalnici kaj.) Naj se spet kaj oglasim. Pa o družih rečeh ne bom pisal, kakor le o čitalnici nekaj, — saj je tako slabo, da je groza! Mislili smo res, kakor je bilo, zadnjič enkrat opomnjeno, čitalnico preseliti v drugo večje stanovanje, pa ni se zgodilo, zlasti ker nam je g. T. še eno sobo brez večje plače prepustil. Ostali smo tedaj, kjer smo bili ter napravili po dovoljenju omenjenega hišnega gospodarja iz velikih dveh sob eno, ki je 7 sežnjev dolga. Nova ta dvorana je tako lepa, da je mesto Celje nima take! Napravili smo tudi novo gledališče, ki je tako močno, da bo terpelo leta in leta. Vse to nas stane nad 200 gld. To so zares veliki stroški, pa še več bilo bi nas stalo, ako ne bi bili sami do malega vse naredili, in, kar se gledališča tiče, potrebovali smo samo enega strugarja. Kar nam bo primanjkovalo denarjev, nabrali bomo sami med seboj. Operli pa smo novo dvorano že 15. aprila in igrali igro „Bob iz Kranja“, ki je bila prav izvrstno izpeljana. Ljudi je prišlo nad 200 skupaj in dvorana je bila takopolna, da je spet prostora zmanjkovalo. To nam kaže, da so se naši meščani začeli zelo udeleževati čitalnice in da se, kedar slišijo, da se bode igralo, veselje tega bolj kot plesa. In to je res prava, da se take večere domača beseda prav moško in ponosno za mizo vsede! — Igralo se je v 15 mesecih do zdaj 12 krat, zanaprej pa mislimo vsaki mesec igrati. Nemškutarji nas sicer res še zelo po strani gledajo in

bóde jih to neznansko, ker vse drugi dan po mestu le od čitalnice in igre govorí. — Nadjamo se pa, da se nam sčasoma tudi ta — nesreča pomanjša ali celo mine, ker nekteri izmed njih se pozgubé po svetu, drugi pa se premislijo in postajajo našinci. Saj ima dobra reč silno moč in zmaga prej ali slej gotovo! Le to pa je žalostno, da so se nam duhovni nekako skujali in da ne plačujemo več v čitalnico, odkar imamo v Mariboru družega vladika. To pač ni prav in značajno! Vendar pa upajmo, da se bode tudi tu kaj predugačilo. Saj kri ni voda!

S Pohorja. (Nemškutarski Gradec; — slovenščina; — vojska). Gradec, poglavito mesto cele naše dežele, noče od nas Slovencev nič slišati! To je jasno spričeval deželni zbor, ki je vse spodbijal, kar sta rodoljubna korenjaka (Bog ju živi!) za nas dobrega sprožila. Ni dolgo, kar sem jaz sam doživel nekaj, kar nam živo kaže, kako da naš Gradec nemškutari — v svojo lastno škodo! Rad bi bil nekaj denarja v graško hranilnico vložil in sem jej v ta namen pisal in sicer, — ker nemški ne znam niti jaz niti kdo drug pri nas — pisal sem po slovenski. Pa poslalo se mi je vse vkup nazaj, češ, da se slovenske vloge ne prejemljejo. Napravimo si mi Slovenci za se posebno hranilnico, ako Nemci še naših denarjev nočejo! — Pri tej priložnosti tudi naznanjam, da se tukaj duh slovenski kaj lepo razvija. Osnovali smo društvo, ki si je naročilo več slovenskih časnikov. Pri nas so časniki „Slovenec“, „slov. Glasnik“, „Danica“, „Novice“, „učiteljski Tovarš“ in „ilirs. Primorjan“. „Slovenec“ nam hodi še po dvoje. Terda je res za petice, pa rodoljubna ljubezen vse premore! — Le donajšajte nam pridno novic od vojske, ktera nam pred durmi stoji. Veselilo nas bode, da so naši junaški sinovi nasprotnike dobro nabrusili. Težko pogrešamo mladenče naše, — pa kaj, ko jih kliče cesar naš in domovina naša. Naj bi se po vojski ne zabilo, da je teklo največ slovanske kervi!

Iz Štajerskega. P. (Politične črtice). Tu pošljem „Slovencu“ nekaj političnih črtic, ki naj jih blagovoljno v svoj list sprejme. — Nova „Frankfurterica“ donša dopis o Avstriji in njenih zadevah, kjer piše blizo tako le: „Avstrija je že mnogokrat pokazala svojo terpnost (Lebenszähigkeit). Ravno zdaj se zopet bliža doba velicij

skušnjav. Se ve da moramo tu vprašati, ali ima cesarstvo pripomočkov, da se more na dve strani vojskovati? Da, Avstrija jih ima, a to ni dosti, ona jih mora tudi vpo-trebovati. K temu pa je treba, da se Avstrija v mnogem še prenaredi. Ne zadostuje samo zastarele sisteme in načela odpraviti, ampak tudi osebe se morajo premeniti, posebno v administraciji. Tako „Frankfurterica“; „Wanderer“ pa piše, da se ni mnogo zanašati na djansko podporo nemških deržav in deržavic! na moralčno podporo pa zamore samo sanjač misliti! To pomenja toliko, da si mora Avstrija sama sebi pomagati, in da se ptuje pomoči ne more nadjati.“

Kar so Slovani že dolgo terdili, priznavajo zdaj že tudi razumniši Nemci. Zastarela načela centralizacije in nemčevanja so Avstrijo vezala na Nemčijo. Kam je Avstrija zašla s tem načelom? Zgodaj zadosti previdevši propad menjala je sistemo za sistemo in ž njo tudi popečiteljstvo. V inih krogih pa so ostale osebe, ki so se uklanjale Šmerlingovi sistemi, namesto da bi se bile novi Belcredijski sistemi prijazne postavile na čelo. V Ljubljani in v Gradcu smo sicer dobili nova namestnika, ali taka menitev je skoraj brez cene; kajti ona je le veljala telesu, ne duhu, ki beržkone ni prijazen novemu načelu.

Ko bi se zvesto po načelu ravnalo in vsaj v upravi vsakemu narodu svoje dalo, ne bili bi nasledki stare sisteme tako nevarni! Kako se je v prejšnji dobi ravnalo, naj kaže statistična prikazen. V nekem arhivu namreč sem našel, da je na Graškem vseučilišču že l. 1830 izpit iz slovenščine napravilo 7 modroslovcev in 6 pravdnikov; l. 1836: 9 modroslovcev, in 14 pravdnikov; l. 1850: 12 modr. in 7 pr. Lahko se tedaj poverljivo reče, da je v tem času vsako leto 8 pravdnikov in 9 modroslovcev zapustilo vseučilišče. V 20 letih bi tedaj štel 160 pr. in 180 modr., ki so bili zmožni slovenščine; ali nijednega onih, ki so v napomnjenih letih učitelje delali, ne bereš v zapisnikih med učitelji in uradniki za slovenske pokrajine, čeravno ne pusté službe pred 30 ali 40 leti zarad penzije. Upamo, da se bode zdaj to na bolje obrnilo, posebno ker se kaže ministerstvu najlepša prilika, v tem obziru kaj predugačiti, da se nezgodam in nevarnostim v okom pride. Da ima ministerstvo resnično blag namen, priča nam tudi

Mladeneč stopi iz šole, kakor sem rekel, v glavi nič v sercu nič. Namesti znanstva je v glavi nekoliko plev, veter potegne, kultura se razpraši, glava in serce sta prazna. Serca se niso prijele niti verske resnice, niti ljubezen do gospodarstva, kmetijstva ali kaj družega. Tak stopi mladeneč med svet — žalosten cvet, žalostna prihodnost! Kaj čuda, da ni serce zavarovano proti zunanjim napadom in da privzame mlada misel tudi slabo v se, ker nima nobenega terdnega, jasnega vodila. Od poslov in drugih sliši polzke besede in jih hitro privzame, začne zahajati sčasoma v kerčme in pregrehe se množijo od dne do dne. In kakšen gospodar, kakšen občan je iz tacega človeka? In kako je npravi stan našega ljudstva sploh? Znabiti porečes: V primeri proti temu, kar slišimo od drugod, dosti dober!

Pomisli pa zdaj to le: Časniki pripovedujejo, da ni nikjer toliko nasilnih umorov, kakor pri nas, in odgovori mi ti, ki živiš med prostim narodom: Kako bi bilo, ko bi ne imela naša dežela tacihi oznanovavcev sv. vere, kakoršnih ni povsod in kako bi bilo ko bi ljudstva ne terla tolika revščina, kakor ga tare?

In kako je na srednjih šolah? Izredi se netopir — vsacega pol! Čujte, tako se vzdeluje človeku značaj! — Kdor bere, naj razumi! Veliko jih odverže nemška kultura ko nepravilne za njene terjatve, druge osrečene napihuje poznej, spusti jih s tujo polituro naprej. In kaki so ti presrečni?

— Tem ljudem je njih narod in domovina, njen blagor in njena smert večidel samo v posmeh — edini bog jim je osebni dobiček. Kaj čuda, da se dá potem porabiti za vse in more li slovenski kmet svoje premoženje, svojo čast, svoj blagor z zaupanjem položiti v poštenost in vernost tega ali unega človeka, ki za ljudstvo nima nobenega serca? Pravijo, da kmet gosposko sovraží.

Še se omamlja naša dobra mladina s tujo kulturo, večino ukaželjnih vendar, ker so nepripravni sprejemati darove odverže. In kaj so ti ljudje potem? Znano je, da večidel siromaki na duši in na telesu. In koliko jih odpade?

Stopilo je z meno vred v prvo latinsko šolo okoli pol drug sto dečkov na ljubljanski gimnaziji.

Okoli 30 jih zavolj pomanjkljive izurjenosti v nemščini ni bilo sprejetih. Na spodnji gimnaziji se nam je slabo godilo, kakor drobnice so cepali! To tudi ni bil noben čudež, vsak si lahko misli, da papagajevo odrekovanje tujih besedi, ki jih v poglavitem obsegu ne razumiš, ni ravno lahka reč. Kaj čuda, da je bilo naše znanje kaj pičlo, stopilo nas je v peto šolo 88; pomniti pa je, da je bilo med temi najmanj 20 tacihi, ki so prišli v teh 4 letih od drugod. Prišli so teži nauki, nevednost se je pokazala in izmed 88 petošolcev jih je dobilo konec leta več ko polovico dvojko v spričevalo. Ravno tako je bilo tudi v enem razredu prve šole.

To se je godilo na ljubljanski gimnaziji leta 1862. Prašam: Ali se godi drugod tudi tako in ako ne, kako so v stanu možje, ki imajo s šolstvom opraviti in pri tej reči besedo, take napredke gledati z mirno vestjo? Za Boga, kje tiče vzroki teh prežalostnih nasledkov. Mislim, da se dajo iz rečenega večidel posneti? Ako pa ni tako, naj mi pove eden, kako je to, da je bistra slovenska mladina v veliki večini od dne do dne bolj mlačna in merzla za vse više, plemenitije reči? Kako je to, da pada celo v npravnem oziru? Ali so tega krivi učeni in vodniki, ali tem manjka ostrosti in čuječnosti? Naj odgovarjajo namesti mensesploh znane prigodbe iz zadnjih let na gimnaziji ljubljanski.

Pregrehe birokratizma so zaznamovane po časnikih. Niso sicer natisnjene pod tem imenom, brati jih pa moreš med verstami, ki naznanjajo žalostne prigodbe iz socialnega življenja. Pregrehe sedanjega podučevanja pa vidim najjasneje, ko se spominjam,

- 1.) da je na gimnaziji 8 šol in vsaka eno leto terpi,
- 2.) števila in osode zaostalih.

Vem, da vsakdo ne more govoriti o teh rečeh, ker so mu razmere neznane; da pa možje, ki imajo to pred očmi in zraven veljavno besedo, ne vidijo, ali pa v povzdigo preblazene kulture videti nočejo — temu se čudom čudim.

„Osterreichische Zeitung“, ki se ustavlja mnenju, češ, da je ustavljenje februarne ustave zunanje sovražnike podkurilo, da napadajo zdaj Avstrijo. Glasi se tako le: „Ustavo, koje še oni, ki jo zdaj za rešiteljico povzdigujejo, niso, to je komaj pol leta sem, za popolno in nespremenljivo imeli in koja ni bila zmožna, različne na formalna pravna razsojevanja se upirajoče in protivne dele pomiriti, tako ustavo nadomestovati z drugo, ki se opira na svobodne pogodbe vseh dežel in narodov, — to se ne pravi rakovo pot iti, ampak napredovati“.

Naj še sprožim svet, namreč ta, naj bi se v kratkem zopet napravili bataljoni za prostovoljce, to je take, ki sami radi in prostovoljno pristopijo k vojski, če ravno niso več med 20. in 24. letom. Že tokaže, da imajo veselje za vojskovanje, ker se prostovoljno v boj podajajo. Kjer se nahaja veselje za kako delo, tam je tudi vspeh. Se ve da je za vsacega državljana dolžnost z veseljem vojskovati se za dom; a v naravi nahajamo vzrokov, zakaj da so nekteri bolj miroljubni in manj sposobni zabojevanje. — S tem pa bi se dosegel dvojni namen. Za prvo bi se oni preskerbeli z živežem na pravem mestu; za drugo bi ne trebalo jemati k vojakom dijakov, ki državi lahko drugači z dušnim orožjem vspešniše pomagati zamorejo, kakor s puško. Žalostno je, če se mora olikan človek marsikteremu neotesancu podvreči in najnižja dela izvrševati. In to se mnogokrat pripeti. Nek zdravoslovec (Š — é), ki je za časa odpusta učenje doveršal, moral je mahoma belo suknjo obleči. In če mu podčastnik prizanaša kako nečastnejše delo, ustavlja se temu častnik besedovaje: „Kdo bo gledal na čemerne prostaka“?! Temu moram nasprotovati in odkritosrečno povedati, da bi ta prostak bolj zaslužil častno mesto onega gospodiča. Takih slučajev bi se dalo še več naštet!

Trebnje na Dolenjskem. ? (Josipina Gresel †) 4. maja nam je nemila smrt pokosila lepo narodno cvetlico. Umrila je preblaga gospodičina Josipina Gresel. Bolehala je že delj časa. Umrila je za mrtu dom. Ranjca je bila v vseh rečeh obče izobražena in omikana; vendar narodna reč jej je bila čez vse! Umela je več slovanskih narečij, posebno srbsko jej je bilo ljublo. Prav rada in z veseljem se je po domače pogovarjala. Podpirala je rada vsako dobro narodno reč in napravo. Njen poseben kras je bil pa — njeno dobro preblago srce in vse Greselnove rodovine znana priljudnost in gostoljubnost. Torej naj ostane ranjca vsem v blagem spominu in posebno našemu krasnemu spolu v izgled! Bog ji daj večni raj, in na veke naj slovi ime njeno!

Ptuje dežele.

Po vsem, kar se zdaj godi, je vojska gotova. Strašno je, če prevdarjamo njene nasledke v državopravnih in denarnih zadevah. Vlada naj bi tedaj storila vse, kar je le mogoče, da bi nam odvrnila to šibo! Ali kaj se da s tako zagrizenim sovražnikom početi, kot je Bismark, ki že zdaj z Avstrijo tako ravna, kakor da bi bila premagana, ob vso veljavo in moč in on njen gospodar, ki ravna prav res tako, kakor — svinja z mehom! To nam kaže njegov odgovor na pismo dunajske vlade od 26. aprila, ki je tako nesramen, da nikoli tacega. Pravi namreč v njem, da se samo ob sebi uméje, da Avstrija, ki se je prva za vojsko pripravila, naj tudi prva vse orožje iz rok pomeče, pa ne samo na severni strani cesarstva, ampak tudi na južni proti Italiji, češ, ker je ta pruski prijazna in jej lahko v nevarnosti na pomoč

priteče. Vsa vojna naj se povsod spet v poprejšnje posadke verne, potem še le bode storila, kar se jej bo — zljubilo. Kaj se more na take tirjatve odgovoriti? Nič drugega, kakor pravi nek list, kot to: Pridi pa vzemi; mi smo pripravljeni in odgovarjamo z gromom in bliskom, s svinčcem in železom! — Tedaj ni drugega pričakovati, kot vojske, in pa strašne vojske. Kakor se zdaj poroča, dobi pruska vojna okoli 150—180000 mož vsaki čas povelje odriniti na pot proti Saksonski, da bi se polastili prejko mogoče te države in njenih terdnjav, in da bi jo mogli potem s pridom na Česko mahiniti. Saksonska namreč ne derži z Bismarkom in se je tudi deržnila vojskine priprave delati. Tega pa Bismark ne terpi in je koj ukazal, naj vlada vse v poprejšnje stanje postavi in tako brez orožja le Prusom služi. Lega Saksonske je pa tudi takšna, da, kdor njo ima v svoji oblasti, lahko potem dominira in operira proti jugu ali pa proti severju, tedaj je za Pruse kakor za Avstrijance važna in vredna, da jo kateri more prej v svojo oblast dobi. Od te strani tedaj mislijo, da bo počila osodopolna prva puška. Čudno pa je tudi to, da Pruska, Avstrija in Italija ena drugo nažigajo, naj bi vojaki zopet orožje pometali, med tem ko se ob enem vse tri države na vso moč na boj ravnaajo! Tudi za denar, ki ga je za vojsko silno veliko potreba, so že poskerbele — Avstrija in Italija z novim posojilom in deržavnimi bankovci (1 in 5 gld.), Pruska pa ima denarja „heidenmässig viel“ in ga tudi jemlje, kjer ga dobiva, kakor Bismark ošabno govori. To vse tudi kaže, da je vojska pred durmi.

Na Laškem se tudi grozne priprave za vojsko delajo. Ves narod je bojaželjen in z vlado vred komaj pričakuje vojske in kake spremembe po nji, ker v zdanjem stanju ne more ne naprej ne nazaj! Kralj prevzame više poveljstvo, princ Carignan pa začasno vlado. Lamarmora, Cialdini, še celo bivši španski general Prim itd. bodo poveljniki posebnim oddelkom, baron Ricasoli pa bode ministertvu pervosednik. Od juga do severja je vse na nogah. Vseučilišni dijaki napravijo akademsko kardelo, Garibaldi pa armado prostovoljcev; kajti Benedke morajo njihove biti, rekel je nek list, če se tudi hudiču zapišejo! Ravno take priprave, kakor na suhem, delajo se tudi na morju. — Po železnici se ne prepeljujejo ne od naše ne od laške strani več ljudje. Vse je za vojsko, le nekteri francoski in angleški liberalni listi svetujejo Lahom, da naj se nikar ne začenjajo, ker lahko ob vse pridejo!

Napoleon je do zdaj le molčal zraven pa se nekako sumljivo obnašal. Še le 3. t. m., ko so v postavodajnem zboru Thiers in njegovi prijatli zoper vojsko govorili in Bismarka obsodili, vstal je deržavni minister Rouher in rekel zboru, da je vlada za miroljubno politiko, lojalno neutralnost in popolno svobodo v svojem djanju in nehanju, — kar ni kaj preveč tolaživno in se ne ve, kaj to prav za prav pomenja! —

Iz Turčije se sliši, da so se Albanci spuntali in da tudi Gerki namerjajo, v Macedoniji, Tesaliji in Epiru punt vžgati. — Tedaj če se kje vname ogenj, hitro bo švilgal rudeči petelin drugod povsod in potem adijo z mirom!

Razne novice.

* Škof Strosmajer je pred svojim odhodom v Pešto spet 20.000 gld. za mladenčnico v Djakovu daroval, prej pa 50.000 gld., tedaj vsega skupaj 70.000 gld. — Ker je neki v Slavoniji tudi grozno pomanjkanje, zlasti semena za setev, podaril je veliki dobrotnik ubogim 2000 mernikov žita. Slava!

* Ruski duhoven ali pop pri ruskem poslanstvu na Dunaju, g. Rajewski, je imenovan zaradi svojih zaslug škof in partibus infidelium. Do zdaj jih je bilo le 6, kar kaže, da je to res neka posebna čast.

* Blizo Tridenta na Tiroljskem je nek kmet svojo ženo živo zakopal. Obsojen je na vislice. — Linški poslanec Wurm b se je oni dan na železničine šine vlegel, da ga je prvi vlak sterl. Strašno!

* Pruski časniki vse mogoče reči zoper Avstrijo — lažejo, da bi se tako Prusi bolj zoper nas razsrdili. Da bodo pa naši čitatelji vedeli, kako, podajamo jim iz nekega Bismarkovega časnika nekaj besedi. Tam se bere to le: „Zadolženi plemenitaši so najslabša podpora preveč zadolženi državi. Bojaželjni ogerski časniki se nam zdé kakor tisti kvartopirci, ki z zadnjo kvarto vse zastavijo, da bi spet kaj prida dobili. Sploh je pa ves ta hrup vojske le za to, da se zanašajo na bogat plen, kajti kaj zapeljiva je kaka ura ali par čevljev itd.“ — Ali ni to sramotno?

Duhovske zadeve.

Kerška škofija: Umerl je g. Tomaž Kulnik, kaplan v Čajničah. R. I. P.!

Loterija.

Terst: 66 49 12 5 18.

Prihodnje srečkanje je 16. maja 1866.

DUNAJSKA BORSA 5. maja.

	Deržavni papir.	Denar	Blago
5 % obligacija po 100 gld.	-	48,—	48 50
5 % nar. posojilo od 1 1864	-	73,—	73 50
5 % metalike	-	54,50	55 —
4 1/2 % „	-	45 —	45 50
4 % „	-	40,—	40,50
3 % „	-	30 —	30 50
2 1/2 % „	-	26 50	29 —
Srečke l. 1839	-	111	113 —
„ „ 1854	-	62 50	63 50
„ „ 1860 po 500	-	67 80	68 —
„ „ 1860 „ 100	-	70 50	71 50

Dunajska borsa 7. maja 1866.

5% metalike	55.50
5% nacional	58.75
1860 derž. posoj.	68.—
Bankine akcije	664.—
Kreditne „	123.—
London	123.75
Novi zlati	6.—
Srebro	124.50

O g l a s.

Čitalničina gostilnica

v Ljubljani

(v poslopju narodne čitalnice)

se zahvaljuje čestitemu občinstvu za dosedanje blagovoljno pozornost ter se lepo priporoča tudi za prihodnjost. Posebno čestitim gg. rodoljubom na deželi se daje na znanje, da se dobiva tukaj vsak dan zajutrek, dobro kosilo z raznimi jedmi, in večerja, vse po jedilnem listu. Za dobro pijačo je še posebuo skrbnjeno.

Za obilni obisk se priporoča tedaj čest. občinstvu udani

Ferko Góck,
gostilničar.